

Müstəqilliyimizin Şair Qurbanı: Əhməd Cavad

Əhməd Cavad Azərbaycan'ın görkəmli şairlərindən biri olmuşdur. İncə duyğular, böyük fikirlər ifadə etmək, dilin ahəngdarlığı, saf məhəbbət, təbiətin gözəlliklərini tərənnüm edən əsərləri ilə seçilmişdir. Şair şərqdə ilk Azərbaycan Demokratik Cümhuriyyətinin, Dövlət himnimizin müəllifidir. Onun dünya klassik ədəbiyyatından dilimizə çevirdiyi poeziya, nəsr və dram əsərləri Azərbaycan'ın bədii tərcümə sənətini zənginləşdirmişdir.

Əhməd Cavad Məhəmmədəli oğlu Axundzadə 1892. ildə may ayının 5-də Şəmkirin Seyfəli kəndində anadan olmuşdur. Babaları Cənubi Azərbaycan'dan olmuşdur. Atasını molla Məhəmmədəli dövrünün zəngin bilikli ziyalılarından biri kimi tanımışdır. O, 1898. ildə vəfat etmişdir. Hələ çox kiçik olan Əhməd çox zehinli, tez qavrayan uşaq kimi hamının rəğbətini qazanmışdır. İlk təhsilini doğma kəndindəki mollaxanada almış, sonra isə Gəncə'də ruhani seminariyasında oxumuşdur. Onun müəllimləri arasında görkəmli Azərbaycan ziyalılarından şair-dramaturq Hüseyn Cavid, jurnalist tənqidçi Abdulla Şur, Şeyxülislam Pişnamazzadə'nin olması həmin məktəbin nüfuzu və səviyyəsi haqqında dərin təsəvvür yaradır. Öz qələm təcrübəsinə hələ seminarist ikən başlayan Əhməd ilk şeirləri ilə müəllimlərinin rəğbətini qazana bilmişdir. Abdulla Tofiq (Şur) vaxt ilə dostu Abdulla Şaiqə yazdığı bir məktubunda Ə.Cavadın bir gənc şair kimi onda böyük ümidlər oyatdığından bəhs etmişdir.

1912. ildə Əhməd Cavad seminariyanı bitirərək müəllimlik şəhadətnaməsi alır. Birinci Dünya müharibəsi illərində şair Rus imperializminə və onun havadarlıq etdiyi erməni daşnaqlarına qarşı Türk vilayətlərindəki mübarizədə yaxından iştirak etmişdir. O, müharibədən zərər çəkənlərə kömək edən Azərbaycan Xeyriyyə Cəmiyyəti'nin fəal üzvlərindən biri kimi Ərzurum, Qars və Batumda geniş fəaliyyət göstərmişdir. Ə.Cavad müharibədən ən çox zərər çəkmiş Batum'da küçə-küçə gəzib siyahılar tərtib etmiş, yoxsulları əlilləri qeydə almışdır. O, təmsil etdiyi cəmiyyətin imkanlarından istifadə edərək qaçqınlara, davada həlak olmuş əsgərlərin ailələrinə hər cür maddi və mənəvi köməklik etmişdir. Bu mürəkkəb şəraitdə xeyriyyə işlərindən imkan düşdükcə məqalə və şeirlər yazaraq orduya əlindən gələn mənəvi köməyi edir, həm də öz xalqını oyatmağa çalışmışdır.

Xeyriyyə fəaliyyətilə əlaqədar Batum'da olarkən (1916-cı ildə) Ə.Cavad gələcək həyat yoldaşına,

sonralar şirinli-acılı ömür-gün yoldaşı Şükriyyə xanıma rast gəlmiş, bir qədər sonra onunla ailə qurmuşdur.

1917. ildə Rusiya'da öz ziddiyyətləri ilə bəşər tarixində ictimai-siyasi hadisə ilə müqayisə oluna bilməyən Oktyabr çevrilişi baş verir. İmperiyada amansız zülmə məruz qalan xalqlara öz müqəddəratını həll etmək hüququ verirdi. Bir çox xalqlar kimi Azərbaycanın da vətənpərvər övladları yaranmış fürsətdən istifadə edərək Tiflisdə toplanıb böyük çətinliklər, maddi və mənəvi mərhumiyyətlər hesabına olsa da 1918. ilin 28 mayında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yarandığını elan edirlər. Yaranmış Cümhuriyyətin ilk paytaxtı Gəncə şəhəri elan edilmişdir. Lakin az sonra Cümhuriyyət Bakı şəhərinə köçürülmüşdür. Qabaqcıl vətənpərvər, tərəqqipərvər ziyalıları tərəfindən yeni müstəqil dövlət böyük rəğbət və ruh yüksəkliyi ilə qarşılıdır. Bu ziyalıların arasında Əhməd Cavad'ın yazdığı şeirləri müstəqil dövləti tərənnüm etməklə yanaşı azadlıq, vətənpərvərlik ideyalarının vüsətini əks etdirmişdir. Həmin dövrdə yazdığı şeirlərdən biri Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin himni kimi məşhurlaşır.

*Azərbaycan! Azərbaycan!
Ey qəhrəman övladın şanlı Vətəni!
Səndən ötrü can verməyə cümlə hazırız!
Səndən ötrü qan tökməyə cümlə qadırız!
Üçrəngli bayrağınla məsud yaşa!*

*Minlərlə can qurban oldu!
Sinən hər bə meydan oldu!
Hüququndan keçən əsgər,
Hərə bir qəhrəman oldu!*

*Sən olasan gülüstan,
Sənə hər an can qurban!
Sənə min bir məhəbbət,
Sinəmdə tutmuş məkan!*

*Namusunu hiş etməyə,
Bayrağını yüksəltməyə,
Cümlə gənclər müştaqdır!
Şanlı Vətən! Şanlı Vətən!
Azərbaycan! Azərbaycan!
Azərbaycan! Azərbaycan!*

1920. ilin aprel ayının sonlarında tərkibi əsasən Rus bolşeviklərindən və Erməni daşnaqlarından ibarət olan XI Qızıl ordu Azərbaycan ərazisinə yeridildi, müstəqil dövlətimizin fəaliyyətinə son qoyuldu. Cümhuriyyətin süqutundan bir neçə ay sonra Ə. Cavad təyinatla Qusar rayonuna müəllim göndərilmiş, ailəsi ilə birlikdə Qusar'ın Xulud kəndinə köçərək burada əvvəl müəllim, az sonra isə həmin məktəbin direktoru kimi fəaliyyət göstərmişdir.

1922. ildə Ə. Cavad Ali Pedaqoji İnstitutunda daxil olur. Bir il sonra o görkəmli azadlıq mücahidi M. Ə. Rəsulzadə'nin silahdaşlarından Mirzəbala Məmmədzadə'nin Türkiyəyə getməsinə təşkil etməkdə ittiham edilərək həbs edilmiş, lakin ittiham sübuta yetmədiyi üçün azad olunmuşdur. O, 1924-cü ildə "Maarif və Mədəniyyət" jurnalına məsul katib təyin olunur. İşləyə-işləyə təhsil aldığı Ali Pedaqoji İnstitutu 1926-cı ildə bitirmiş, sonra Azərbaycan Politeknik İnstitutunda müəllimlik etmiş, eyni zamanda Azərbaycan Kənd Təsərrüfatı İnstitutunda dosent, dilçilik kafedrasının müdiri, Rus dili üzrə ilk professorlardan biri olmuşdur.

Əhməd Cavad'ın yaradıcılığının birinci mərhələsi, bədii axtarışlarının məzmunu haqqında aydın təsəvvür oymaq baxımından onun "Qoşma" (1916) və "Dalğa" (1919) kitabları çox qiymətli əsərlər hesab olunur. Bu mərhələnin səciyyəvi və maraqlı nümunələrindən biri şairin öz qələminə, istedadına müraciətlə yazdığı "Şeirimə" (1913) əsəridir. Bu əsərdə müəllif bir qədər keçmişə qayıdaraq, bir şair kimi yaradıcılığa başladığı günləri yada salır, ilk uğurlarından necə sevindiğini xatırladır. Lakin bu şeiri qələmə alarkən Əhməd Cavad böhranlı fikir və duyğulardan sıxılaraq şair olduğu üçün peşimançılıq çəkir. "Yaralı Quş" şeiri də şairin bu mərhələdəki əhval-ruhiyyəsinin əks olunduğu əsərlərdən biridir. Yaralı Quş obrazı ilə şair obrazının şeirin bəndlərində bir-birinin sinonimi kimi işlədilməsi də bu qənaəti möhkəmləndirir:

*Yaralıdır könüm quşu, yaralı,
Yaralandı yazıq şair olalı!*

Əhməd Cavad'ın 1910. ilin əvvəlindəki axtarışları zamanı yaradana müraciətlə yazılmış "Münacat" adlı şeirində bütün ümidini, iradəsini Tanrı'ya bağlayır, vətənin, xalqın xilasını naminə ondan imdad diləyir:

*Ey mərdliyi ilhaq edən böyük haqq,
Buyruq sənin, qullarına nə sorma?
Pək dərdliyik, bir ərzimiz var ancaq:
Cəbrayıl'dan göndər bizə bir sancaq!...
Ya rəb, vətən sənin, iman sənindir!
Mömini dindirən Quran sənindir!*

"Sən", "Bir Gül Əkdim", "Ümidimə", "Görünməz yollardan" kimi şeirlərdə lirik qəhrəmanın ümitsizliyi son həddə çatmışdır. Ən ağır böhranlı vaxtlarda belə Əhməd Cavad özünü ovundurmaq üçün fəvqəladə bir qüvvə tapır.

Əhməd Cavad'ın "Nədən Yarandı" (1914) şeiri onun yaradıcılıq dünyasını yaxından tanımağa imkan verir.

*Sən qüdrətin açıb-coşan vaxtında,
Mələklərin gülüşündən yarandı.
Sehir dilli bir fırçanın əli ilə,
Ahuların duruşundan yarandı...
Qaranlıqda boğularkən ümidim
Dan ulduzu yürüşündən yarandı...
Gözəllikçin təbiətlə qüdrətin
Yavaşca bir coşqusundan yarandı.
Qələm əldə ilhamımı dinlərkən
Sən qəlbimin duruşundan yarandı.*

"Dalğa" şeirində şairin vətənpərvərlik duyğuları, geniş həyat hadisələri sənətkarlıq baxımından daha təsirli vasitələrlə əks etdirilir. "Qoşma" və "Dalğa" arasında keçən müddətdə Azərbaycan'da, bütünlükdə Yaxın Şərqdə böyük miqyaslı, mürəkkəb ictimai-siyasi hadisələr baş verməkdə idi.

Əhməd Cavad ilk Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini bolşevik-daşnaq əsarətindən xilas etmək üçün gəlmiş Türk ordusunu öz əsərlərində dərin səmimiyyətlə qarşılayır, onun təkə Azərbaycanlılar qarşısında deyil, bütün Türklər və tərəqqipərvər dünya qarşısında tarixi xidmətlərini tərənnüm edirdi. "Türk ordusuna" şeirində qardaş ölkənin xilaskar ordusu Turandan Rus işğalçılarını qovduqları üçün alqışlanırdı. Viran edilmiş Xan sarayı da xalqın müsibətləri üçün qan ağlayan Araz da Kür də, Qara dəniz də vüqarlı Qars qalası, uca Dağıstan dağları da Türk ordusunun insanpərvərlik missiyası sayəsində şeirdə yeni həyata qovuşurlar:

*Ey şanlı ölkənin şanlı ordusu,
Unutmam Qafqaza girdiyin günü!
Gəlırsən qovmağa Turandan Rusu,
Ayağını Qara dəniz öpdümü?!*

Əhməd Cavad'ı, onun təmsil etdiyi azadlıqsevər Azərbaycan ziyalıları milli istiqlal uğrunda mübarizə cəbhəsinə gətirən səbəbləri açıqlamaq baxımından "Kuropatkinə" (1917) şeiri xüsusi ilə əhəmiyyətlidir. Kuropatkin Rusiya imperiyasının milli əyalətlərdə, müsəlmanların yaşadıkları regionlarda hökmranlıq edən canişinlərinin ümumiləşdirilmiş surətini vermişdir. İmperyanın

sadiqi nöqərləri əllərindəki hüdudsuz hakimiyyətdən suiistifadə edirdilər. Şairin nəzərində öz amansızlığı ilə dünyada bədnam olmuş rus çarizmi, yaxud onun yerində imperiya iddiaları ilə əyalətləri qorxuya salan “Qızıl ordu” Azərbaycan’ın müstəqillik yoluna qədəm qoymasını, milli dövlətini qurub, əsrin tələblərinə uyğun yeni inkişaf yoluna düşməsi Rusiya bolşeviklərini bərk narahat edirdi. Onlar əvvəlcə Yaxın Şərqdə sonra isə dünya inqilabının qələbəsi üçün Azərbaycan’dan bir vasitə kimi istifadə etmək, müstəqil Azərbaycan hökumətini yıxmaq, ölkənin strateji sərvətlərini o cümlədən neftini talamaq haqqında planlar hazırlayırdılar. Bu acı həqiqətləri görə Əhməd Cavad tez-tez bütün xalqın adından öz etiraz səsinə ucaldırdı:

*Bu dağlar mənimdir, yeni gün gördü,
Boğar səni ahım, ey duman, gəlmə!
İnanma fələyə, dönükdür üzü,
Bir üzə gülməyir hər zaman, gəlmə!*

*Sən ey gözlərimə batan quruntu,
Sağlam bir imana səndən nə qorxu?
Bəslərsə vicdanlar pək böyük duyğu,
Yenilməz bir qələ hər vicdan, gəlmə!*

1920. ilin aprel ayının son günlərində Bakı’yı işğal edən XI Qızıl Ordu Azərbaycan Demokratik Respublikası’nın mövcudluğuna son qoyulması şairin yaradıcılığında yeni ideya-bədii meyillərin təzahürü ilə müşahidə olundu. Onun dərin sarsıntılarla kədər ifadə edən şeirlərinin eləcə də “Göy-göl” şeiri qələmə alındığı illərdə Azərbaycan poeziyası ictimai-siyasi səbəblər üzündən böhran keçirirdi. Lirikə acınacaqlı bir vəziyyətə düşmüşdür. Bolşevik əsarətinin mənəvi sıxıntıları nəticəsində H.Cavid, A.Şaiq və Ə.Cavad əvvəlki kimi yaradıcılıq fəallığı göstərə bilmirdilər. Belə bir vaxtda lirikamızın parlaq incilərindən olan “Göy-göl” şeiri Azərbaycan poeziyasına yeni bir yaradıcılıq havası gətirdi. Bu nadir təbiət hadisəsini şair doğma Gəncənin, Azərbaycan’ın rəmzi kimi tərənnüm etmiş, onun şair təxəyyülündə əbədi bir yer tutmuşdur. “Pərişadə”, “Unudulmuş sevdə”, “Sən Ağlama”, “Nə Yazım?”, “Gözəl Qadın”, “Aya”, “Madonna’ya” kimi şeirləri də bu qəbildəndir.

*Eşqimin nə imiş bilməm günahı,
Yıxıldı kölnümün istinadgahı.
Nəsibim olsa da dünyanın ahı,
Bu gün göz yaşımı siləcəyəm mən.*

*Yaxında didarım nəsib olmazsa,
Ümidsizlik məni salıb atəşə.*

*Alaraq əlimə dəmirdən əsa,
Bir gün hüzuruna gələcəyəm mən.*

Əhməd Cavad’ın iyirminci illərin əvvəllərinə aid əsərlərinin müəyyən bir qismi onun Quba qəzasında Qusar’ın Xuluq kəndində müəllimlik etdiyi zamanın məhsuludur. Yaşadığı yerdə kənd müəlliminin məişət qayğılarından, yazmaqla yanaşı şair ucqar bir Azərbaycan kəndindən imkan taparaq dünyada baş verən hadisələrə münasibətini bildirirdi. Onun qəlbi Xuluqdan çox-çox uzaqlarda Türk övladlarının başına gələn faciələrdən bəhs edən; “Volqa Aslanlarına”, “Vətəndaş”, “Nə Üçündür?” kimi şeirlər də yazmışdır.

20. illərin sonu, 30-cu illərin ortalarında müxtəlif səviyyəli yığıncaqların xitabət kürsülərindən siyasətbaz cızmaqaraçılar köhnə müsavətçi Əhməd Cavad’ı gözümçixdiyə salır, onun keçmiş fəaliyyəti haqqında dəhşətli nəticələr verəbiləcək böhtanlar irəli sürürdülər. Belə əməllərə son qoymaq məqsədilə Ə.Cavad “İşçi!”, “Bir May Bayramı”, “Moskva”, “Qızıl Əskər Nəğməsi”, “Pambıq Dastanı” kimi əsərlərində yeni sosial mühitin tələblərinə cavab verməyə çalışmışdır.

Şairin yaradıcılığı təkcə lirik əsərlərdən ibarət deyil, o eyni zamanda epik janr sahəsində də qiymətli yaradıcılıq uğurları əldə etmişdir. Buna misal olaraq onun “Səsli Qız”, “Kür”, və “Pambıq Dastanı” nı misal göstərmək olar.

Xalqın istiqlaliyyəti uğrunda mübarizəsi Ə.Cavadı bütün ömrü boyu düşündürən, uğurunda həyatını qurban verdiyi bir həyat yolu olmuşdur. “Səsli Qız” poemasının ideya-məzmununda bu amal qabarıq surətdə verilmişdir. Əsərin süjet xətti onun baş qəhrəmanının şərəfinə mədhiyyə kimi düşünülmüşdür. *Bu Qızın* səsi şairin nəzərində dünyadakı səslərin ən gözəli kimi verilmişdir. Bir qədər sonra gərgin, böhranlı vəziyyətinə çatanda məlahətli səs sahibi el yolunda canından keçməyə hazır olan bir qəhrəman kimi ucalır. Şair qədimdə amansız bir hökmdarın qonşuluqda yerləşən, ərazisi kiçik olan bir ölkəyə hücum edərək orada törətdiyi vəhşiliklərdən söz açmışdır. Düşmənin altı aylıq müharibədən, təxribat və qırğın əməliyyatlarından sonra başsız qalmış minlərlə ailə qaçqın və didərgin düşmüşdür. Poemanın qəhrəmanı müğənni Sara Qalib Şah’ın xoşuna gələn sözləri yox, öz qəlbinin dərinliklərindən süzülüb gələn vətən deyimlərindən ibarət mahnısını oxuyur, el-obanın düşdüyü müsibətlərdən nalə çəkir:

*Mən ki səndən doymamışdım,
Quş qonmağa qoymamışdım.
Bir almanı soymamışdım,*

*Kim sənə kəc baxdı, dağlar?!
Dalğınam mən belə baxta,
Ürəyim qan, laxta-laxta.
Bax ki, kimlər çıxtı taxta,
Küstü kimin baxtı, dağlar?!
Çıxmamış gün, batmamış dan,
Qanlı bir toz qalxdı yoldan.
Qoç igidlər oldu qoldan,
Qanlı kəfən taxtı dağlar!*

Bu mahnıdan sonra mövcud qaydaya görə xaqana mey təqdim edən Sara rəqqasələrin işə başladığı məqamdan istifadə edərək iti bir hərəkətlə badəyə zəhər tökür. Xaqan öz cəzasına çatır. Poema Saranın - “Səsli Qızın” şərəfinə qoşulmuş oynaq, şən mahnı ilə bitir. Şairin ilhamının əsas işığı Sara'nın üzərinə yönəldilmişdir. Proloqdan epiloqa qədər poemada əsas yer tutan Sara bütün hadisələrin mərkəzində durmuşdur.

“Pambıq Dastanı” ilə “Kür Dastanı” poemaları arasında bəzi ümumi cəhətlər vardır. Onların ikisinin də kökündə şairin lirik duyğuları təsvir və tərənnüm edilir. Birinci əsərdə pambığın mədəni bitki kimi vətənə və digər ölkələrə yayılması tarixçəsi, ikinci əsərdə isə Kür'ün mənşəyindən başlamış Xəzər'ə tökülənə qədər davam edən yola nəzər salınır. Bu yol üstündəki ellər-obalar, təbiət mənzərələri təsvir olunur. Kür'ün lirik obrazını yaradan Ə.Cavad Kür sahillərində dolaşan Yunan, Ərəb, Rus ordularını görmüş, onların Kür'dən su içən atlarının kişnərtisini eşitmiş kimi olur. Şair əsərdə Kür çayını Azərbaycan'ın timsalına çevirir. Dönə-dönə hücumlara məruz qaldığına, əyalətlərinin işğal edildiyinə baxmayaraq Azərbaycan xalqının dözümlü, dəyanətli, özündə qüvvət tapıb odlar-alovlar içindən çıxması, milli mənliliyini qoruması ideyasını şair bir daha təsdiq edir.

Əhməd Cavad Azərbaycan Türk dili ilə yanaşı Fars, Ərəb, Rus, Gürcü, Ləzgi dillərini də mükəmməl bilirdi. O, xalqlar arasında dostluğun, qarşılıqlı ədəbi-mədəni əlaqələrin inkişafında bədii tərcümənin roluna böyük əhəmiyyət vermişdir. Turgenev, Puşkin və Qorki'dən tərcümələri bunu deməyə əsas verir ki, Ə.Cavad Rus dilini bu dildə əsər yazanlar səviyyəsində mənimsəmişdir.

Şair Nobel mükafatı laureatı Knut Hamsun'un (Norveç Ədibi) (1859-1952) məşhur əsərlərindən olan “Aclıq” (Azərbaycan dilində 1930), Maksim Qorki'nin (1868-1936) “Cocuqluq” (Azərbaycan dilində 1929) romanlarının və bir sıra başqa yazıçılarının klassik nəsr əsərlərinin Ə.Cavad tərəfindən tərcümələri oxucular tərəfindən səmimi qarşılanır.

Şair Şekspirin “Romeo və Cülyetta”sını qərbin “Leyli və Məcnunu” səviyyəsində Azərbaycan oxucusuna sevdirmişdir. Məhəbbət və qısqanclığın faciəsi olan “Otello” orjinalda olduğu kimi şair tərəfindən tərcümə edilmişdir. O, əsərlərin bədii səviyyəsinin qorunub saxlanmasına ciddi əhəmiyyət verirdi.

Ə.Cavad'ın dilimizə çevirdiyi əsərlər arasında böyük Gürcü şairi Şota Rustaveli'nin “Pələng Dərisi Geyinmiş Pəhləvan” poeması xüsusi yer tutur. Qonşu Gürcü xalqının mədəni parlaqlığını itirməyən bu qiymətli əsər üzərində işləyərkən Gürcü dilini səliqə ilə bilən Əhməd Cavad aylarla Gürcüstan'da qalmış, əsər ətrafında araşdırmalar aparmışdır. Nəticədə orjinal layiqli bir bədii tərcümə yaratmışdır.

Əhməd Cavad yüksək mədəniyyətli, mədəniyyətə Azərbaycan ziyalıları olmuşdur. Öz xalqının azadlıq və istiqlaliyyəti uğrunda ardıcıl və fədakar mübarizə aparan şair doğma yurdun sədəti, xoşbəxtliyi uğrunda mübarizə aparmışdır. O, dünya ədəbiyyatı klassiklərinin ən yaxşı əsərlərini doğma dilə çevirməklə həmvətənlərini başqa xalqlara yaxınlaşdırmaq kimi ali bir məqsədə xidmət etmişdir.

Alovlu vətənpərvər Əhməd Cavad Azərbaycan xalqının istiqlaliyyəti uğrunda mübarizədə “Xalq düşməni” kimi damğalanaraq, 1937. ilin iyunun 3-də həbs edilmiş, həmin ilin oktyabr ayının 12-də SSRİ Ali məhkəməsinin Hərbi Kollegiyası tərəfindən ölüm cəzasına məhkum olunmuş, elə həmin gecə də 45 yaşında güllələnərək qətlə yetirilmişdir.

Əhməd Cavad Azərbaycan ədəbi-ictimai fikir tarixində xalq şairi, azadlıq və istiqlaliyyət uğrunda alovlu mübariz, tərcüməçi və publisist kimi tarixdə qalmışdır.

Məqalə müstəqilliyimizin şair qurbanı Əhməd Cavad'ın keçdiyi həyat və yaradıcılığında bəhs edir. 1892. il mayın 5-də Şəmkir'in Seyfəli kəndində anadan olmuş Əhməd ilk təhsilini doğma kəndindəki mollaxanada almışdır. Ənddə nüfuz sahibi olan atasının vəfatından sonra onlar Gəncə şəhərinə köçürlər. Əhməd Gəncə'də fəaliyyət göstərən ruhani seminariyasına qəbul olunur. Seminariyada dərs deyən Azərbaycanın nüfuzlu məşhur ziyalılarından Hüseyn Cavid, Abdulla Şur, Şeyxülislam Pişnamazadə'nin olması məktəbin nüfuz və səviyyəsi haqqında aydın təsəvvür yaradır. Nüfuzlu şəxslərdən təhsil almış Əhməd Cavad ilk qələm təcrübəsinə elə həmin seminariyada oxuyarkən başlamışdır. Əhməd Cavadın zəkası müəllimi Abdulla Şurda böyük ümidlər oyadır. O, bu gənc şair barədə dostu Abdulla Şaiqə də söz açır.

